🦊 משל ונמשל: מה השועל והעורב מלמדים אותנו?

כיתה ג' | עברית – חינוך לשוני | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

❓ למה סיפור על שועל ועורב מדברים יכול ללמד משהו על בני אדם?

עיגון בתוכנית הלימודים: הישג נדרש 6 – קריאה והבנה של יצירות ספרות. ציון דרך עד סוף כיתה ד': "זיהוי היסודות העל-טבעיים ביצירות מסוגים שונים (אגדה, מעשייה, משל)" ו"זיהוי נושאים, רעיונות ומסרים מרכזיים ביצירה". (תוכנית הלימודים בחינוך לשוני – עברית, יסודי: פרק רביעי – הישגים נדרשים (משרד החינוך))

מטרות

- התלמידים יציינו שמונה משפטים מתוך המשל "השועל והעורב" לשתי קבוצות: יכול לקרות במציאות / קורה רק בסיפור.
- התלמידים יתאימו שישה משלים למוסר ההשכל שלהם וינמקו כל התאמה בפרט אחד מן הסיפור.
- התלמידים יסבירו במילים שלהם את ההבדל בין משל לנמשל.
- התלמידים יכתבו משל קצר (3–4 משפטים) עם שני בעלי חיים ויסיימו אותו במוסר השכל.

מושגים: משל · נמשל · מוסר השכל · יסוד על-טבעי

חומרים: נוסח קצר של המשל "השועל והעורב" ושל "הנמלה והחגב" לכל זוג · שמונה כרטיסי משפטים מתוך המשל (למשל: "העורב ישב על ענף", "השועל אמר לעורב: איזה קול יפה יש לך!") · דף כתיבה "המשל שלי" עם שלוש שורות ומקום לאיור · מסך להקרנת הסרטון והסימולטור

מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם **6 דק'**	*לחבר לעולם הילדים: מחמאה שאינה כנה.* 1. שואלים: "קרה לכם שמישהו החמיא לכם כי רצה לקבל מכם משהו?" מקשיבים לשתיים-שלוש דוגמאות. 2. מספרים שהיום נשמע סיפור קצר מאוד ובו שני בעלי חיים, ושואלים: "מה אתם משערים – למה מספרים סיפורים על חיות שמדברות?" 3. כותבים את ההשערות על הלוח לשימוש בסוף השיעור.
2. התנסות **13 דק'**	*קריאה ומיון לפני הגדרה; גילוי המסר מתוך הסיפור.* 1. קוראים בקול את "השועל והעורב" (או צופים בסרטון), ואחר כך התלמידים קוראים את הנוסח בזוגות. 2. מחלקים שמונה כרטיסי משפטים. מבקשים למיין: "יכול לקרות באמת" / "קורה רק בסיפור". שואלים: "מה הפך את הסיפור לסיפור דמיוני?" 3. שואלים: "מה העורב היה צריך לעשות? מה הסיפור רוצה ללמד אותנו?" 4. מקרינים את הסימולטור: הזוגות מתאימים שישה משלים קצרים לשישה מסרים, ומנמקים כל התאמה בפרט מן הסיפור. 🎬 **סרטון:** משל השועל והעורב - חיפזון וזהירון עונה 7 (חיפזון וזהירון) – youtube.com/watch?v=uylVbR-N3UI 🕹️ **סימולטור:** איזה משל מלמד מה? – קראו את תקציר המשל. מה הסיפור רוצה ללמד אותנו? (בעמוד השיעור באתר)

3. המשגה **10 דק׳**	*המשגה: משל, נמשל, מוסר השכל ויסוד על-טבעי.* 1. מסכמים את המיון: בעלי חיים שמדברים, חושבים ומתנהגים כמו בני אדם – זה יסוד על-טבעי, משהו שלא קורה במציאות. 2. נותנים שם: "סיפור קצר כזה, שבו בעלי חיים או חפצים מתנהגים כמו בני אדם כדי ללמד אותנו משהו, נקרא משל." 3. שואלים: "על מי באמת מדבר הסיפור?" ומגיעים לנמשל – בני האדם והמצבים בחיים שהסיפור מתכוון אליהם. 4. מראים שבסוף משלים רבים כתוב המסר במפורש – מוסר ההשכל. 5. חוזרים להשערות מן הפתיחה ובודקים אותן. **מושגים:** משל – סיפור קצר שבו בעלי חיים, צמחים או חפצים מדברים ומתנהגים כמו בני אדם, כדי ללמד אותנו משהו על החיים. · נמשל – מה שהמשל מתכוון אליו באמת: בני אדם, ההתנהגות שלהם והמצבים שבהם הם נמצאים. · מוסר השכל – הלקח או המסר שהמשל רוצה ללמד, לפעמים כתוב במשפט בסוף הסיפור. · יסוד על-טבעי – משהו בסיפור שלא יכול לקרות במציאות – למשל שועל שמדבר.
4. יישום – ביצועי הבנה **11 דק׳**	*ביצוע הבנה: יצירת משל חדש למסר נתון.* 1. כל זוג בוחר מסר מתוך רשימה (למשל: "מי שעוזר לאחרים – גם לו יעזרו", "לא שופטים לפי המראה"). 2. הזוג כותב משל קצר עם שני בעלי חיים, שבו ההתנהגות של הדמויות מובילה למסר. 3. שלושה זוגות קוראים את המשל שלהם בלי לקרוא את המסר, והכיתה מנסה לגלות אותו ולהסביר: מי הנמשל? **משימה:** בחרו מסר אחד מהרשימה. כתבו משל קצר (3–4 משפטים) עם שני בעלי חיים שמדברים. בסוף כתבו את מוסר ההשכל.
5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה **5 דק׳**	*הערכה ורפלקציה.* 1. פותרים את השאלון יחד במסך. 2. שואלים שתיים משאלות הרפלקציה. 3. מזמינים להביא מהבית משל שההורים או הסבים מכירים. 📝 **שאלון** (6 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד.

התאמה לשונות

מתקשים	• למתקשים: ארבעה כרטיסי משפטים בלבד; התאמה של שלושה משלים; כתיבת המשל בעזרת פתיח מוכן: "היו היו ___ ו___. יום אחד ___. בסוף ___."
בינוניים	• לבינוניים: מיון שמונה משפטים, התאמה של שישה משלים וכתיבת משל של 3–4 משפטים.
מתקדמים	• למתקדמים: לכתוב נמשל מפורש למשל שכתבו – מצב אמיתי מחיי הכיתה שהמשל מתאים לו – ולהשוות שני משלים בעלי מסר דומה.

מחוון

- ממיין/ת נכון לפחות 6 מתוך 8 משפטים למציאות ולדמיון.
- מתאים/ה משל למסר ומנמק/ת בפרט מן הסיפור.
- מבחין/ה בין משל לנמשל בדוגמה שלו/ה.
- כותב/ת משל שבו התנהגות הדמויות מובילה למסר שנבחר.

רב-תחומיות

- מדע וטכנולוגיה: השוואה בין התכונות שהמשל מדביק לבעלי החיים לבין התנהגותם במציאות: נמלים קוצרות אכן אוספות זרעים ואוגרות אותם בקן, אבל צבים ונמלים אינם מדברים – הבחנה בין עובדה מדעית לבין דמיון.

- תנ"ך: גם בתנ"ך יש משל שבו צמחים מדברים: משל יותם (שופטים ט, ח–טו), שבו העצים מחפשים להם מלך – דוגמה לכך שמשלים הם חלק מן המקורות.

תשובות השאלון: 1–ב · 2–א · 3–ב · 4–א · 5–ב · 6–ב

🦊 משל ונמשל: מה השועל והעורב מלמדים אותנו?

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

❓ למה סיפור על שועל ועורב מדברים יכול ללמד משהו על בני אדם?

🕹️ **בסימולטור: קראו את תקציר המשל. מה הסיפור רוצה ללמד אותנו?**
באיזה פרט מן הסיפור השתמשתם כדי להתאים את המסר?

_____

_____

🛠️ **משימה:** בחרו מסר אחד מהרשימה. כתבו משל קצר (3–4 משפטים) עם שני בעלי חיים שמדברים. בסוף כתבו את מוסר ההשכל.

_____

_____

_____

📝 שאלון

1. מהו משל?

◯ סיפור ארוך על אנשים אמיתיים ◯ סיפור קצר שבו בעלי חיים מתנהגים כמו בני אדם כדי ללמד משהו ◯ שיר עם חרוזים

2. ב"השועל והעורב" – מי הנמשל?

◯ אנשים שמאמינים למחמאות ◯ העורבים ביער ◯ הגבינה

3. איזה משפט הוא יסוד על-טבעי?

◯ העורב ישב על ענף ◯ השועל אמר לעורב: "איזה קול יפה יש לך!" ◯ הגבינה נפלה על האדמה

4. מה מוסר ההשכל של "הצב והארנבת"?

◯ מי שמתמיד מגיע רחוק ◯ מהירות היא הכי חשובה ◯ אסור לרוץ

5. לאיזה מצב בחיים מתאים המשל "הנמלה והחגב"?

◯ ילדה שקוראת ספר בהפסקה ◯ ילד שלומד לבחינה כמה ימים לפני ◯ ילד ששוכח את התיק

6. איפה בדרך כלל כתוב מוסר ההשכל?

◯ בכותרת ◯ בסוף המשל ◯ באמצע

🪞 רפלקציה

מה למדתי היום על משלים?

_____

איזה משל אהבתי במיוחד, ולמה?

_____

מה עזר לי לגלות את המסר – הסרטון, המיון או ההתאמה?

_____

מתי בחיים שלי אפשר להשתמש במוסר השכל שלמדתי?

איזה משל הייתי רוצה לכתוב בפעם הבאה?

אני יכול/ה...	בטוח/ה	כמעט	עוד לא
אני יכול/ה להסביר מה זה משל ומה זה נמשל.			
אני יכול/ה למצוא את מוסר ההשכל של משל ולנמק אותו.			
אני יכול/ה לזהות בסיפור משהו שלא יכול לקרות במציאות.			
אני יכול/ה לכתוב משל קצר משלי.			